

KÉSŐI TISZTELGÉS EGY ELFELEJTETT ERDŐMÉRNÖK MÁRTÍRUNK ELŐTT

DR. HILLER ISTVÁN

A magyar értelmező szótár szerint a mártír valakiért, valamiert sok áldozatot hozó, sokat szenvedő, elgyőzt em-ber. Ilyen volt erdőmérnök kollégánk, a Rajk-per egyik fővádoltja,

KORONDI BÉLA.

A Rajk László és társai elleni perben kötél általi halálra ítélték és kivégezték. Soha nem írtuk még le, hogy emlékét megőrizzük! Ezzel az írással talán még is pótolhatunk valamit, tisztelgünk emléke előtt. Az Erdészeti és Faipari Egyetem levéltára — hála gondos őreinek — mindent megőrzött az alma mater egykori hallgatóiról is. Innen vettem a következő adatokat.

„Korondi Dergán Béla György. Születési hely: Erzsébetváros (Kisküküllő), 1914. évi augusztus hó 16. nap. Vallása: római kath. Atyja neve: Dergán Béla, polgári állása: ny. áll. őrnagy. Lakóhelye: Sopron, Wallner I. u. 32.”

A Dergán név mellett *Kriszta Valéria* (a még sokak által ismert Valika néni) csodálatos gyöngybetűivel, csillag alatt, a következő szerepel:

743—1936/37. szám. A nagyméltóságú m. kir. Belügyminisztérium 82.997/IIa./1936. számú rendeletével Dergán Béla családi nevét „Korondira” változtatta át. Sopron, 1937. március 12. Széki János s. k. e. i. dékán. (P. h.)

A téli félévben választott szakosztály: erdőmérnöki. Az 1933—34-es tanévre iratkozott be, erdőmérnök-hallgatónak. A nagy erdészprofesszori karnál tette le vizsgáit. Az első és második szemeszterben a következő kiváló nevek igazolták eredményes vizsgáit: *Walek, Stasney, Vági, Boleman, Fehér, Mihalovits*. És most egy kis kitérés, amely azonban szükséges és fontos a későbbiek megértéséhez is. Kötelező tárgy volt az első évben, két szemeszterben „A korszerű honvédelem feladatai” című is. Ennek a tárgynak előadói ugyancsak „professzorai” voltak az előadottaknak, függetlenül attól, hogy egyesek később hűbörús bűnösök lettek. Mások viszont ellenállók. Ezt a tárgyat az első félévben *vitéz Grassynál*, a második szemeszterben *vitéz Helebronthnál* hallgatta és jó eredménnyel vizsgázott (1). Itt jegyzem meg, hogy akkoriban is

csak a tudás, a teljesítmény, a tudományos igényesség határozta meg, hogy ki léphet egyetemi katedrára. Az persze, más kérdés, hogy mit adtak elő ezek a meghívott vezérkari tisztek. Többsége bizonyára nacionalizmust, sovinizmust, militarizmust is plántált hallgatóiba. A fasisztaellenes magyar vezérkari tiszt, *Kéri Kálmán*, akkori pozsonyi katonai attasé, aki onnan járt ide előadásai megtartására, viszont a magyarság megtartását hirdette és a német imperializmus ellen lépett fel előadásaiiban (2). Mind ezt Korondi későbbi vallomásaihoz kapcsolódóan is írom.

Térjünk tehát vissza Korondi (Dergán) Béla életútjához. Tanulmányi eredményei változatosak az 1934—35-ös szemeszterekben. A nagy tekintélyű professzoroknál jelesre, jóra és elégségesre vizsgázik. Újabb nagy professzorok nevei mellett (*Modrovich, Sébor, Kelle, Fekete, Vendl*, azaz *Vendel, Solt, Roth, Lesenyi, Krippel*) nevelkedik jelessé Korondi hallgató. Utolsó féléve szintiszta jeles, sőt erdőgazdasági politikából *Lesenyi* professzor kitüntetéssel minősíti. Aztán következik a záradék:

„Hogy az erzsébetvárosi születésű Korondi Béla az erdőmérnöki szakosztályt kötelezően előírt összes tantárgyakból tett vizsgálatok alapján teljesen elvégezte... stb. hivatalosan bizonyítjuk Sopronban, 1937. évi július 28-án. Széki János e. i. dékán. *Lichner József* főiskolai titkár. Erkölcsi magaviselete: a szabályoknak teljesen megfelelő.”

A levéltári dokumentumok szerint egyetemi évei alatt nem volt semmi különös esemény az életében. A vele kapcsolatos iratanyag mindössze két akta: egy elutasított kedvezménykérelem és a magyarosítási. Évfolyamtársai voltak többek között *Farkas Vilmos, Máttyás Vilmos, Party István, Roller Kálmán, Szederjei Ákos*. 18-an végeztek 1937-ben.

Lezárult az egyetemi életút. Korondi (Dergán) Béla neve egy koncepció perben tűnik fel ismét. Akkor már senki sem tudja, hogy soproni diák, soproni egyetemi hallgató volt, itt végzett erdőmérnök. A vádirat szerint:

„A budapesti államügyészségtől.
1949. áú. 85/166/2. szám.
Népbírósnak

A demokratikus államrend megdöntésére irányuló bűntett és más bűncselekmények miatt, Rajk László és társai elleni bűnyűgyben, a nyomozás iratait a következők

VÁDIRAT

mellett küldöm meg. Vádat emelek... Korondy Béla ellen, aki 1914. augusztus 16-án, Erzsébetvárosban született, nős Poltáry Edittel. Ludovika Akadémiát végzett, volt rendőrezredes, budapesti lakos, egyrendbeli, az 1946: VII. tc. 1. § (1) bekezdésében meghatározott és folytatólagosan elkövetett, a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntette... miatt..."

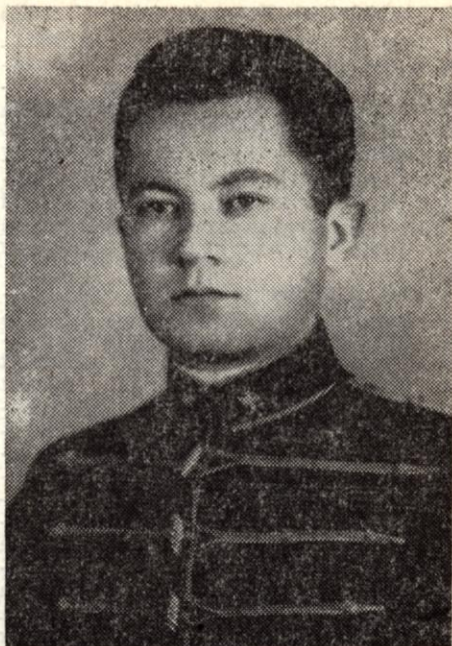
A Rajk-per ismertetése nem ide való, sebeket sem szándékozom feltépni. A lényeg, hogy azzal vádolták ezt a szerencsétlen embert, hogy

„A Horthy-fasizmus alatt mint rendőrszázados szolgált. Pálffy György intézte el igazolását és őrnagyi rangban becsempészte a demokratikus honvédségbe. Pálffy ezután Rajk László kém-szervezetének megerősítése végett Korondyt a Belügyminisztériumnak adta át, ahol Rajk rendőrezredessé nevezett ki. Rajk azt a feladatot adta Korondynak, hogy volt csendőrökből, horthysta katonatisztekéből, továbbszolgáló altisztekből és egyéb csöcselékből, olyan — számára megbízható — zászlóaljat szervezzen, mely a köztársaság ellen felkelés nélkül rendelkezésre álljon.”

Folytatni lehetne még a vádiratot és a szörnyű „vallomásokot”. Neki kellett volna megölnie a vezetőket!

A bíróság előtt bűnösnek vallotta magát. Mit tehetett mást?! Azt vallotta, hogy a Ludovika Akadémia és a csendőrtiszti tanfolyam elvégzése után, 1939-ben került ki a csendőrségre, mint hadnagy. 1942-ig különböző vidéki beosztásokban, 1942-től pedig Budapesten, az Államvédelmi Központ vezetőhelyettesének segéd tisztjeként teljesített szolgálatot. Ez idő alatt a csendőrségnél erős sovinsági politikai felfogás alakult ki benne és megszokta azt, hogy az előjárótól kapott parancsokat minden különösebb gondolkodás nélkül teljesítse.

Alig elképzelhető, hogy 1937 és 1939 között elvégezte a Ludovika Akadémiát, mert az négyéves volt. A csendőrtiszti tanfolyamot végezhette el. Ezt megerősíti dr. Pankotai Gábor ny. professzor, aki ismerte Korondyt és életútját. Szerinte két erdőmérnök került a csendőrséghez, Korondy és Margó Pál. Levél-tárunk bizonyítékai szerint Margó (Esztergomban született, 1913-ban) 1940-ben

végzett, tehát jóval később kerülhetett a csendőrség testületébe.

Visszatérve vallomásához: egy szóval, bevallott mindent, amivel vádolták, és ez elég volt ahhoz, hogy felakasszák.

1942-ben Korondy Béla az Államvédelmi Központban Kudar Lajos csendőrezredes segéd tisztje lett, századosi rangban. Kudar az Államvédelmi Központ helyettes vezetője volt 1942–44. között. Miután ennek a testületnek vezetőjét, Újszászy Istvánt letartóztatták, gyakorlatilag ő lett az Államvédelmi Központ (ÁVK) tényleges vezetője. Korondy tehát mindent tudott, amit Kudar. Kudar Lajos 1944 szeptemberében megszervezte a Faragho Gábor által vezetett fegyverszüneti delegáció útjának biztosítását. A nyilas puccs után, 1944. október 15-e után kapcsolatba lépett az ellenállási mozgalommal, a Kommunista Párttal és a Szociáldemokrata Párt képviselőivel. Kudar több száz antifasiszta, baloldali személy letartóztatását megakadályozta úgy, hogy a letartóztatandók listáját átadta Rosner Margit és dr. Kovács István ellenállóknak, akik az érintetteket megfelelő időben értesítették. Ezt a tevékenységet a nyilas kormányzat szervei felfedték, és 1944. december 5-én letartóztatták. Több börtönben kínozták, majd december közepén átadták a gestapónak. A német titkos rendőrség emberei azután, 1945. február 11-én kivégezték.

A csendőrtiszt Korondi, mint ellenálló

Korondi — aki mindenben segítőtársa és ellenállótársa volt Kudarnak — megszervezte 1944 szeptemberében a *Horthy Miklós* kormányzó által Moszkvába küldött fegyverszüneti bizottság tagjainak biztonságos útját. *Nyerges Pállal* együtt Korondi a delegáció tagjait Gácsra, a szlovák határra kísérte, majd fegyverrel biztosította a fegyverszüneti bizottság tagjainak átjutását a határon túlra.

1944. december 4-én, a Gestapo letartóztatja és vallatja. Pontosan egy hónap múlva, 1945. január negyedikén, sikerül megszöknie, nyilván jól szervezett akcióval. Budapesten bujkál, megint csak pontosan egy hónapig, 1944. február 4-től, március 24-ig, a 320. szovjet hadosztály 801-es ezredével fegyverrel harcol, részt vesz Buda és a Dunán túl felszabadításában. Minderről a Rajk-perben szó sem esik, neve viszont következetesen y-nal szerepel tévesen, de biztosan tudatosan. Ami tény, a felszabadulás után Pálffy György bevonja a demokratikus hadsereg szervezésébe. Pálffy (Österreicher) György, mint az új magyar demokratikus hadsereg egyik szervezője, 1945-től a Honvédelmi Minisztérium katonapolitikai osztályának vezetője, 1946-tól a határőr-parancsnokság vezetője. A Magyar Kommunista Párt katonai bizottságának vezetője, majd altábornagyi rangban honvédelmi miniszterhelyettes és a Magyar Néphadsereg főfelügyelője, bevonja Korondit ebbe a roppant nagy katonai szervezőmunkába. Őrnagyként segíti Pálffy törekvéseit a demokratikus honvédségben. Idézet a Rajk-perből:

„A Horthy-fasizmus alatt mint csendőrszázados szolgált. Pálffy György intéz-

te el igazolását és őrnagyi rangban be-csempészte a demokratikus honvédségbe. Pálffy ezután Rajk László kémszervezetének megerősítése végett Korondyt a Belügyminisztériumnak adta át, ahol Rajk rendőrezredessé nevezte ki.”

Ezzel szemben az igazság az, hogy a felszabadulás után számos magas posztton becsületesen és következetesen szolgált a néphatalmat. 1945 augusztusában a katonapolitikai osztályra került, mint a második főcsoport vezetője. 1946 tavaszán a határőrség főparancsnokság 1. b. osztályának vezetője, 1946 novemberében átkerül a Belügyminisztériumba. Mint a karhatalmi alosztály vezetője, megszervezi a karhatalmi alakulatokat. Ezt követően a Belügyminisztérium kiképzési osztályának vezetője lesz, ezredesi rangban.

1949. június 6-án tartóztatták le. A Népbíróság különtanácsa 1949. szeptember 24-én hirdetett ítéletet a Rajk-perben.

„A különtanács Pálffy György és Korondy Béla vádlottak ellen emelt vád tárgyában megállapítja hatáskörének hiányát, s ennek eredményeként nevezték ügyét elkülönítve, azt az illetékes katonai bíróság elé utasítja. (Bp., 263. §. Tc. 111. §.)”

(Idézetek: Rajk László és társai a Népbíróság előtt. Bp., 1949., Szikra Kiadó. Lásd még: Korondi (Dergán) Béla címszót: A magyar antifasiszta ellenállás és partizánmozgalom. Kislexikon, Bp., 1987. Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Kossuth Könyvkiadó.)

Korondi (Dergán) Bélát 1949. október 15-én, mint a Rajk László és társai elleni per egyik fővádlottját, kötél általi halálra ítélték és az ítéletet végrehajtották. 1955-ben rehabilitálták.

JEGYZETEK:

1. Vitéz Grassy József vezérőrnagy, a bácskai vérengzés egyik szervezője, a „Bácskai vérengzés hadbíróági főtárgyalásának II. r. terhelte” a területi hatállyal működő karhatalmi csoport parancsnoka. A felelősségre vonás elől 1944-ben Németországba szökött, majd a nyilas hatalomátvétel után hazajött mint Feldmarsall és először Sopronban ügyködött a hatalomátvétel idején.

Vitéz Hellebronth Vilmos altábornagy, honvédelmi miniszter, szélsőjobboldali politikus. Mint háborús bűnös, golyó általi halálra ítélték, majd kegyelem folytán életfogytiglani börtönre. 1963-ban szabadlábra helyezték. Haláláig (1971) fordítóként dolgozott.

2. Kéri Kálmán igen nagy szerepet töltött be a háborúból való kiválás minden lényeges részében. Számos könyv, rádió- és tévériport számolt be erről. Ahogy nevezik, „élő lexikon”. Kis András hadtörténész többek között így ír róla: „Simonffy Tóth Ernő Kéri Kálmán vezérkari ezredessel együtt az első volt, aki az Ideiglenes Nemzeti Kormány Honvédelmi Minisztériumának felállítását elkezdte”. Lásd: Simonffy András: Kompország katonái. Bp., 1981. Magvető, 502. p. Szerzőnek írt levelében (lásd: EFE levéltára) részletesen leírja szerepét — mint honvédelmi előadó — a soproni egyetemen. Lásd még: Kéri Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig. Bp., Magvető K., Bokor Péter: Végjáték a Duna mentén. Bp., 1982. RTV.—Minerva—Kossuth K.